

**MODELUL PEDAGOGIC DE FORMARE A CULTURII ARTISTIC-ESTETICE
(MFCAE)
THE PEDAGOGICAL MODEL OF FORMING THE ARTISTIC-AESTHETIC
CULTURE (MFCAE)**

*Tatiana GÎNJU, lector universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova*

Rezumat: Autoarea abordează problema formării culturii artistic-estetice. În articol este propus Modelul pedagogic de formare a culturii artistic-estetice la elevii claselor primare. Modelul teoretic propus are menirea de a reflecta valoarea interacțiunii metodologiilor educației literar-artistice și educației muzicale în formarea la elevii claselor primare a elementelor culturii artistic-estetice.

Cuvinte-cheie: model pedagogic, interacțiune, metodologie, cultura artistic-estetică, educație muzicală, educație literar-artistică.

Abstract: The author addresses the problem of the formation of artistic-aesthetic culture. The article proposes the pedagogical model for the formation of artistic-aesthetic culture in primary school students. The proposed theoretical model is meant to reflect the value of the interaction of the methodologies of literary-artistic education and music education in the formation of the elements of artistic-aesthetic culture in the primary school students.

Keywords: pedagogical model, interaction, methodology, artistic-aesthetic culture, music education, literary-artistic education.

Cultura artistică și estetică este primul tip de cultură care l-a definit pe om ca om, ca ființă creatoare în raport cu mediul existențial și cu sine însuși. Comportamentul omului, din unul motivat exclusiv fiziologic, s-a transformat într-un comportament care-i depășea esențial existența fiziologică în comportament estetic. Anume *comportamentul estetic* l-a determinat pe om să cerceteze ceea ce crea în domeniul frumosului, deci să realizeze o cercetare estetică a produselor sale cu valoare artistică.

Astfel, odată cu cercetarea obiectelor de artă și a fenomenelor artei, s-a constituit și știința și filosofia acesteia – *estetica*, care operează cu un sistem de termeni specifici. Termenul estetic își trage începuturile din greaca veche, αἴσθησις- aísthēsis, estezis, având sensul a simți, percepție.

În timp, estetica s-a dezvoltat ca știință autonomă, definindu-și *principii și metode* de cercetare specifice domeniului frumosului în viață și în artă. În sursele filosofice ale marilor

gânditori ca Aristotl, M. Dufrenne, K. Gilbert, H. Kuhn, M. Heidegger, H.-R. Jauss, I. Kant, C. Radu, Al. Tănase, I. Toboşaru, T. Vianu, W. von Humboldt, M. Dessoir, termenul *estetic* este utilizat ca sinonim al lui frumos, termen generic pentru *teoria sensibilităţii pentru frumosul artistic*.

În gândirea estetică românească primele date despre conceptele estetice le găsim la marii cronicari Gr. Ureche, M. Costin, I. Neculce, la cărturarul Dosoftei și la omul de știință cu renume mondial D. Cantemir. Avem și autori de adevărate tratate estetice, recunoscute național-universal și rezistente peste decenii, precum T. Vianu, L. Blaga, G. Călinescu.

Generalizând conceptele filosofice, psihologice și pedagogice examinate, constatăm, că toți autorii exprimă și ideea de integrare a domeniilor artistice, care să conducă, respectiv, la formarea unei personalități artistic-estetice integre, ceea ce presupune și o nouă abordare didactică a predării-învățării-evaluării artelor în învățământul formal, și nu numai.

Educația artistică și estetică, prin urmare, inclusiv formarea la elevii claselor primare a elementelor culturii artistic-estetice, nu constă în tehnologizarea instruirii artistice, precum s-a procedat tradițional secole de-a rândul, ci în dezvoltarea receptării-imaginației-gândirii-creației artistice a educabililor, căci numai astfel copiii de azi pot deveni cu timpul homo aestheticus, adică oameni care trăiesc artistic-estetic, deci și-au creat cea de-a doua existență, spirituală prin definiție – existența metafizică.

Cultura artistic-estică a școlarului mic se constituie din cultura estetică obiectivă (valorile imanente ale operelor de artă apropiate, valorile estetice aferente) și cultura estetică subiectivă (valorile receptorului – trăsături, comportamente, aptitudini). Cele două tipuri de cultură se formează și se dezvoltă doar într-un proces continuu de *interacțiune*.

Cultura artistic-estică se manifestă în două aspecte:

- a) al valorilor deja produse de omenire, dar care pot fi /trebuie obținute-produse-create/recreate prin educație;
- b) al dezideratului educației, ca sistem de valori artistic-estetice specifice receptorului de artă, formate-dezvoltate prin EAE.

Teoretic, cultura artistic-estică este subdivizibilă în:

- *cultura receptării artistice*: percepție, imaginație, gândire, creație;
- *cultura comunicării artistice*: a comunicării literare și a comunicării muzicale;
- *cultura hermeneuticii artistice*: a interpretării operelor și fenomenelor artistice (literare, muzicale);
- *cultura evaluării estetice a operelor și fenomenelor artistice* (literare, muzicale).

Fiecare din componentele evidențiate ale cultura artistic-estică prevede finalități proprii, dar legate între ele, care, în cea mai mare parte, reprezintă valori ale personalității educate artistic-estic ale cititorului și auditorului: calități specifice care să adeverească (termenul lui M. Heidegger) implicit prezența la elevi a culturii artistic-estetice, manifestată gradual-axiologic și gradual-temporal [1].

Sinteza conceptelor de cultură artistic-estică, realizată de Vl. Pâslaru, o definește ca: parte componentă a culturii generale a omului; un tip de cultură obținut preponderent prin educație și activitate artistic-estică; parte a culturii generale, inseparabilă epistemic și pedagogic de aceasta, întemeiată pe aceleași elemente ale cunoașterii: percepție (artistică), imaginație (artistică), gândire (artistică), creație (artistică) [3].

VI. Pâslaru menționează că de fapt cultura artistic-estetică nu se obține doar prin influența conținuturilor educaționale asupra educabilului (a operelor literare și muzicale, a elementelor de teorie literară și muzicologie). Cultura artistic-estetică presupune un efort de modificare a obiectului cunoașterii și, în legătură cu această activitate, modificarea și subiectului de acțiune culturală, iată de ce acțiunea de cultivare este însoțită de declanșarea mecanismului trebuințelor și necesităților: educabilul nu poate să se cultive eficient artistic-estetic în lipsa trebuinței pentru acest tip de cultură, iar ultima nu poate să se formeze și să se dezvolte decât din necesitatea (trebuința conștientizată) de a desfășura într-un anumit mod, deci printr-o metodologie, activitatea de cultivare [4]. În urma analizei teoretice propunem un *model pedagogic* ce are menirea de a reflecta *valoarea interacțiunii metodologiilor educației literar-artistice și educației muzicale în formarea la elevii claselor primare a elementelor culturii artistic-estetice*.

Acest model pedagogic este constituit din *cinci componente* importante:

- Baza conceptuală;
- Subiecții cercetării;
- Calitatea preexperimentală a elevului;
- Acțiunea educativă;
- Finalitatea urmărită.

Modelul FCAE reprezintă un sistem cognitiv-aplicativ. În această calitate, prima componentă a modelului nostru este un sistem de *principii: universal-existențiale*: legea conexiunii universale; *universal-cognitive*: principiul interdisciplinarității; *specific cognitive*: principiul sincretismului și interacțiunii artelor; *regulative ale literaturii și artelor*:

- principiul unității fond-formă a operei de artă;
- principiul pătrunderii mesajului operei de artă prin decodarea (descifrarea) elementelor formei/limbajului artistic al operei;
- principiul caracterului semnificativ al formei/limbajului artistic;
- principiul întemeierii (EAE) pe experiențele de viață și cele estetice ale elevilor;
- principiul adecvării structurii receptării elevilor la structura operei de artă;
- principiul comunicativ-artistice;
- principiul similitudinii metodologiilor EAE.

Se rezumă că în actul educativ-artistice funcționează un număr mult mai mare de *principii* – *generale*, ale didacticii artei și ale educației artistic-estetice. Noi însă le-am evidențiat în modelul nostru doar pe acelea care reglementează direct aplicarea interacțională a metodologiilor ELA – metodologiilor EM în formarea la elevi a elementelor culturii artistic-estetice.

Subiecții cercetării (componenta a II-a) sunt educatorul (învățătorul claselor primare), educabilii (elevii claselor primare), părinții, alte cadre didactice (eventual, din instituțiile de învățământ non-formal).

Calitatea artistic-estetică a subiectului educabil (componenta a III-a): elementele CAE manifestate de elevi în perioada preexperimentală. *Acțiunea educativă* (componenta a IV-a) a modelului este însăși calea de la nivelul preexperimental al culturii artistic-estetice a educabilului către finalitatea experimentului de formare: interacțiunea metodologiilor ELA – metodologiilor EM.

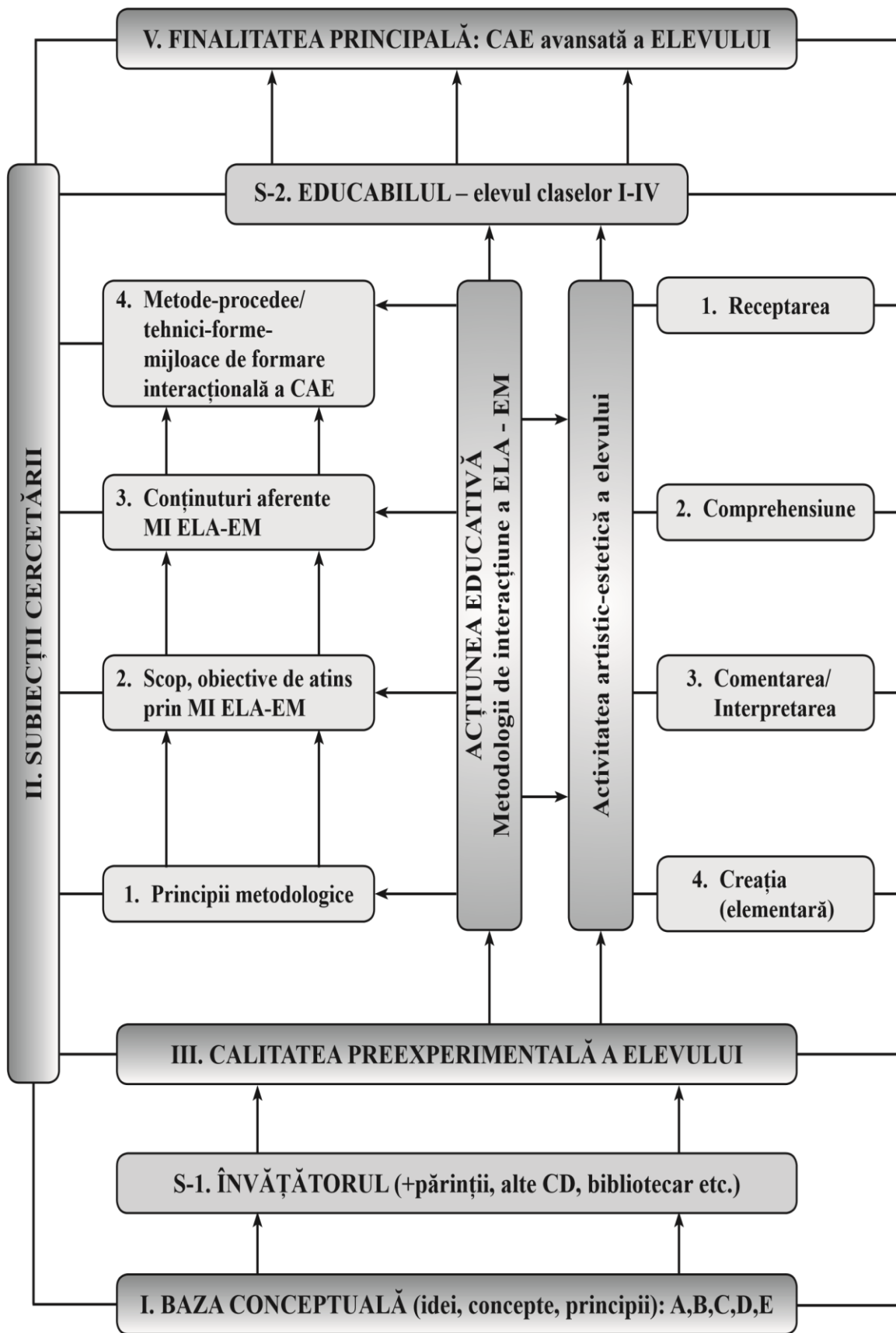

Fig. 1. Modelul teoretic al formării culturii artistic-estetice la elevii claselor primare prin aplicarea interacțiunii metodologiilor ELA-EM

În cercetarea noastră, acțiunea educativă este realizată de învățător prin aplicarea metodologiilor de interacțiune a ELA-EM (metode-procedee/ tehnici-forme-mijloace, elaborate/structurate în conformitate cu specifi cul conținuturilor aferente MI ELA-EM, având menirea să atingă un anumit scop și anumite obiective prin MI ELA-EM, toate acestea fiind întemeiate pe anumite principii metodologice). Acțiunea educativă astfel gândită (concepută și proiectată) este orientată asupra elevului, determinându-l să realizeze o anumită activitate artistic-estetică, care se compune din receptare-comprehensiune-comentare/interpretare/creație. Acestea, la rândul lor, sunt decompozabile în acțiuni și operații specifice EAE.

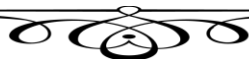
Finalitatea urmărită (componenta a V-a) poate fi obținută prin experimentul de formare și reprezintă elementele CAE ale elevului virtual din clasele primare – al II-lea subiect al educației: competențe – trăsături caracteriale – comportamente – aptitudini – reprezentări despre literatură și muzică. Firește, în cazul elevilor din clasele primare este vorba despre nivelurile elementare de dezvoltare a sus-numitelor componente ale culturii artistic-estetice.

Astfel, *competența artistic-estetică* este reprezentată de anumite cunoștințe-capacități-aptitudini literare și muzicale; trăsăturile caracteriale încă nu vor fi formate în clasele primare, dar se vor contura anumite caracteristici ale acestora, precum preocuparea pentru lectură/audiții muzicale, voința de a rezista unor repetiții de durată în pregătirea unui spectacol dramatic/unui concert etc. Elevii vor realiza mai multe și mai bine gestionate comportamente specifice activității literare-lectorale și auditiv-muzicale. Cei care au aptitudini artistice le vor dezvolta și toți elevii își vor forma reprezentări adecvate (principiilor artistic-estetice) despre literatură și muzică, și nu numai. Se poate observa, sfera finalității în formarea CAE elevilor din clasele primare (ca și a oricăror alți subiecți) este foarte amplă. Deci ne-am propus să provocăm/urmărim doar două aspecte de bază ale acestora: identificarea/aplicarea/crearea elementelor limbajului artistic (literar și muzical) și formarea/realizarea comunicării artistic-estetice.

Factorii integratori ai Modelului FCAE sunt reprezentați de:

- caracterul implicit sincretic al operelor de literatură și artă;
- similitudinile la nivel de formă/limbaj-mesaj ale operelor de literatură și artă de diverse genuri și specii;
- capacitatea elevilor de vârstă școlară mică de a recepta a înțelege a comenta/interpreta, inclusiv creativ, operele de literatură și artă;
- prezența la elevi a competențelor elementare de comunicare artistică (literară, muzicală);
- prezența la elevi a competențelor hermeneutice elementare (de interpretare/apreciere a operelor și fenomenelor artistice);
- existența (produsă prin educație) a unor principii și metodologii interacționale de EAE;
- pregătirea profesională a cadrelor didactice pentru realizarea unei educații artistic-estetice prin aplicarea interacțiunilor literaturii și muzicii.

În concluzie putem menționa: integrarea metodologiilor educației literar-artistice și metodologiilor educației muzicale ne dă mai mult decât rezultanta (suma) părților integrate; ELA+EM=CAE (cultură artistic-estetică) – un produs sincretic universal. Cultura în general, în special cultura artistic-estetică, prin natura sa, constituie un indicator al organizării, ordonării conștiinței și comportamentului uman în toată plinătatea fenomenelor de receptare-comprehensiune-creare a frumosului.

Referințe bibliografice:

1. CONSTANTINESCU, Radu. *Artă și convenție*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989. 293 p.;
2. GAGIM, Ion. *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: ARC, 2007. 222 p. ISBN 978-9975-61-423-8;
3. MORARI, Marina, PÂSLARU, Vlad, ALEXEEVA, Larisa. ș.a. *Educația artistică în preșcolaritate*. Ghid teoretico-metodologic. Chișinău: Pontos, 2016. 248 p. ISBN 978-9975-51-787-4;
4. PÂSLARU, Vlad. *Introducere în teoria educației literar-artistice*. Chișinău: Museum, 2001. 312 p. ISBN 9975-906-41-9;
5. VĂIDEANU, George. *Cultura estetică – mijloc de educație estetică*. Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 1966. 389 p.;
6. VĂIDEANU, George. *Cultura estetică școlară*. București: Didactică și Pedagogică, 1967. 340 p.;
7. VĂIDEANU, George. *Pedagogie și estetică*. București: Didactică și Pedagogică, 1970. 315 p.;
8. VIANU, Tudor. *Estetica*. București: Minerva, 1968. 425 p.